

Fylkeskommuner og kommuner
Videregående skoler og grunnskoler
Private videregående skoler og private grunnskoler

Deres ref

Vår ref
201104481-/CAA

Dato
04.10.2011

Opplæringen for ungdom som er berørt av tragedien 22. juli

Jeg viser til mitt tidligere brev 02.08.11 om skolens håndtering av tragedien 22. juli ved skolestart. I lys av utviklingen sender jeg nå et nytt brev om opplæringen for de elevene som er berørt av det som har skjedd. Den primære målgruppen for brevet er videregående skoler og fylkeskommunene, men fordi det finnes berørte grunnskoleelever, er brevet også adressert til grunnskolene og kommunene. Det samme gjelder for de private skolene. Jeg vil oppfordre til at brevet blir gjort kjent for berørte elever og foreldre.

Jeg er kjent med at flere av de berørte ungdommene sliter med å komme tilbake til en normal skolehverdag som følge av det de har opplevd. Både overlevende, søsken og venner kan få problemer. Det rapporteres om søvnmangel, konsentrasjonsproblemer, angst og høyt fravær. De rapporterte reaksjonene er også i tråd med det Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) sier om dette på generelt grunnlag i en uttalelse departementet har innhentet.

"Reaksjoner på traumatiske hendelser:

Ungdommen som opplevde terrorangrepet på Utøya skal nå greie å starte en hverdag med store tap, med hendelser de aldri vil glemme og med kroppslige og mentale reaksjoner de kan ha vansker med å forstå og mestre. Hvordan den enkelte har det etter ekstreme, livstruende hendelser vil variere. (.....) De hyppigst forekommende psykiske reaksjoner på traumatiske hendelser er posttraumatiske stressreaksjoner, sinne, depresjon, generalisert angst, fobier og søvnforstyrrelser. Barn og unge kan få problemer med matlyst, vansker med konsentrasjon, irritabilitet og økt skvettenhet.

Sorgreaksjoner

Mange barn, ungdommer og foreldre har mistet en som stod dem nær i terrorangrepet. Vanlige sorgreaksjoner inkluderer ofte intens tristhet, gråt, tilbaketrekning fra venner, tap av matlyst, søvnproblemer, nedsatt yteevne på skolen/i studier og mangel på interesse for normale aktiviteter. I sorgprosessen vil den som sørger gå gjennom faser hvor aksept av tapet, og å tåle å kjenne på savnet, er sentralt. Minnene om en brutal og traumatisk død kompliserer slike prosesser.

Problemer på skolen

Lærere kan for eksempel oppleve at elever har konsentrasjonsvansker, problemer med høye lyd og brå bevegelser, at de trekker seg unna andre barn og ungdom, at de mister interessen for aktiviteter som de tidligere har hatt stor glede av og er preget av utmattelse eller tristhet.

Hva kan lærere gjøre når slike situasjoner oppstår?

- *Gi barnet/ungdommen og foreldre informasjon om hva skolen kan bidra med (planlegging av timeplan, tilpasset undervisning etc.). Å opprettholde vanlige rutiner og sosial kontakt er sentrale elementer for å mestre hverdagen etter alvorlige hendelser, og skolen kan legge til rette for tilpasning av skolehverdagen.*
- *Gi barnet/ungdommen anledning til å diskutere ulike løsninger for sin skolesituasjon og gi praktisk støtte til ulike tiltak der det er mulig.*
- *Oppfordre til kontakt med helsetjenester i kommunen ved behov.”*

Når man har opplevd noe som er vanskelig og skremmende, er det naturlig å få reaksjoner i etterkant. Disse reaksjonene kan vare i lang tid, men de fleste vil få det bedre etter hvert. Medelever kan vise empati og forståelse, og inkludere eleven det gjelder. Når noe er vanskelig kan det noen ganger føles godt å prate om det, andre ganger kan det være godt at hverdagen går som normalt. Det er derfor viktig at medelever respekterer hvordan eleven som er utsatt ønsker å snakke om hendelsen.

Jeg vil understreke at det må være et overordnet mål at hver enkelt av de rammede ungdommene etter tragedien den 22. juli gjennomfører skole og utdanning. Vel vitende om at mange skoler har gjort en betydelig innsats for å ivareta de berørte elevenes behov, vil jeg likevel understreke betydningen av at de ansvarlige for skolen vier dette problemet tilstrekkelig oppmerksomhet. Skolene og lærere må strekke seg langt for at den enkelte elev skal få tilrettelagt skolehverdagen ut fra sitt individuelle behov. Det må finnes fram til gode løsninger slik at disse elevene fortsetter å ha tilknytning til skolen, og slik at de som ikke klarer å følge vanlig undervisningsopplegg får bidratt i så stor grad de kan. Jeg vil

oppfordre til at det vises smidighet der dette er mulig, bl.a. for å unngå at elever unødig faller ut av skolegangen.

For øvrig vil jeg peke på sider ved regelverket for opplæringen som det er viktig å ha i synsfeltet i denne sammenhengen og som innebærer at det er fleksibilitet til å tilpasse opplæringen på ulike måter (selv om mye av dette dreier seg om videregående skole, er det også elementer som er relevant for grunnskolen):

Retten til videregående opplæring

Den treårige retten til videregående opplæring må normalt tas ut i løpet av en sammenhengende periode på fem år og innen utgangen av det året vedkommende fyller 24 år, jf. opplæringsloven § 3-1. Dessuten følger det av samme paragraf at fylkeskommunen etter søknad også kan gi eleven adgang til utsetting eller avbrudd i opplæringen uten at retten opphører. Dette betyr at dersom det skulle oppstå situasjoner der utsetting/avbrudd er nødvendig, er det mulig å få til det innenfor lovens ramme.

Fravær

Hovedregelen er at alt fravær skal føres på vitnemålet. For inntil 10 skoledager pr skoleår kan en elev likevel kreve at fravær ikke skal føres på vitnemålet dersom nærmere bestemte grunner foreligger, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-47. En av disse grunnene er helse- og velferdsgrunner. Fravær som skyldes helsegrunner må likevel vare mer enn tre dager, og det er således bare fravær fra og med den fjerde dagen som kan strykes. Ved dokumentert risiko for fravær på grunn av funksjonshemming eller kronisk sykdom kan likevel fravær strykes fra første dag. For at fravær som skyldes helsegrunner ikke skal føres på vitnemålet, må eleven selv legge fram en legeerklæring. Eleven kan kreve at årsaken til fraværet føres på et vedlegg til vitnemålet. Det er opp til eleven selv å bestemme om årsaken detaljert skal beskrives på vedlegget eller ikke, og om det skal opplyses om at fraværet skyldes at vedkommende er berørt av hendelsene den 22. juli.

Organisert studiearbeid etter forhåndsavtale med faglærer eller rektor, regnes ikke som fravær, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-47. I praksis innebærer dette at skolen i samarbeid med eleven og foreldrene kan lage en avtale om at eleven i perioder kan arbeide for eksempel hjemmefra. Det er her viktig med tett kontakt mellom skole og elev.

Føring av fravær i grunnskolen er regulert i forskrift til opplæringsloven § 3-41.

Vurdering

Selv om elevene har plikt til å delta aktivt i opplæringen, jf. opplæringsloven § 3-4, er det likevel ingen regler som sier at eleven må være tilstede en viss prosent av skoletiden for å få karakterer. Grunnlaget for å vurdere elevens kompetanse er de samlede kompetansemålene i læreplanene for fagene, jf. forskrift til opplæringsloven kapittel 3. I denne vurderingen skal fravær ikke trekkes inn. Læreren skal legge til rette for at han/hun får et tilstrekkelig grunnlag for å vurdere kompetansen til eleven slik at den retten eleven har blir oppfylt. Stort fravær eller andre særlige grunner kan føre til at læreren ikke har tilstrekkelig grunnlag for å gi halvårsvurdering med karakter eller standpunkt-karakter. Læreren bør imidlertid strekke seg langt for å få vurderingsgrunnlag for de berørte elevene som er i en helt spesiell situasjon. Har eleven vanskelig for å møte på skolen kan for eksempel avtalt hjemmearbeid og ulike former for innleveringer brukes. Det vises også til forskriften § 3-32 om muligheten for eventuelt særskilt tilrettelegging av eksamen.

For øvrig vises det til kravet til underveisvurdering, jf. forskriften kapittel 3.

Andre deler av regelverket

Ellers er det grunn til å nevne kravet om tilpasset opplæring i opplæringsloven § 1-3 som alle har krav på, og kapittel 5 om spesialundervisning som også kan omfatte de som er berørt av 22. juli. Det samme gjelder for muligheten for to år ekstra jf. loven § 3-1.

Det vises dessuten til retten til omvalg, og den plikten fylkeskommunen har til å tilby annen opplæring til de som har særlige vansker med å følge den opplæringen som er valgt, jf. loven § 3-1. I tillegg nevnes, kravet til elevenes psykososiale arbeidsmiljø, jf. loven kapittel 9a, retten til rådgivning, jf. loven § 9-2, kravet om foreldresamarbeid, jf. loven § 13-3 d og oppfølgingstjenesten, jf. loven § 3-6.

Oppfølgingstjenesten finnes i alle fylker og har som mål å følge opp alle elever som står i fare for å falle utenfor utdanningsløpet. Det er forskriftsfestet at oppfølgingstjenesten skal sikre tverretattlig samarbeid mellom kommunale, fylkeskommunale og statlige instanser som har ansvaret for målgruppen, og formidle, eventuelt samordne, tilbud fra ulike instanser.

Andre forhold enn regelverket:

Kontaktperson på skolene

Jeg vil oppfordre skoler med elever som er berørt av tragedien 22. juli til å gi disse elevene en kontaktperson på skolen, som kan bidra til at eleven får hjelp og støtte til å mestre en

skolehverdag med både faglige og rent praktiske utfordringer. Det vil i mange tilfeller også være viktig at skolene og kontaktpersonen samarbeider med hjemmene, og har samtaler om hvordan de sammen og hver for seg kan bidra til at elever som er berørt klarer å mestre en skolehverdag. Selv om eleven er over 18 år bør læreren etter nærmere avtale med eleven vurdere om skolen også skal være i kontakt med foreldrene.

Jeg vil understreke at kommunene har en sentral rolle i oppfølgingen av ungdommene som er berørt. Kommunene som helsemyndighet kan gi tilbud til ungdommen gjennom blant annet skolehelsetjenesten og helsestasjon for ungdom, psykisk helsearbeid, kommunepsykolog, fastlege og kommunelege. Helsedirektoratet har gitt tydelige råd om at kommunene skal tilby faste kontaktpersoner og en aktiv oppfølging. Jeg mener det er svært viktig at skolen og kommunen nå samarbeider for å gi et godt og tilpasset tilbud til den enkelte.

Nettverk for skoler med berørte elever

Det vil bli tatt initiativ til opprettelse av et nettverk bestående av skoler med berørte elever. Hensikten med dette nettverket er blant annet å utveksle erfaringer slik at skolene på best mulig måte kan ta vare på disse elevene faglig og psykososialt de årene de er i opplæring. Påmelding til deltagelse i nettverket og nærmere informasjon skjer via denne linken: <http://www.udir.no/Laringsmiljo/Beredskap-og-krisehandtering/Nettverk-for-skoler-med-berorte-elever-etter-22-juli/>

Jeg vil også vise til Utdanningsdirektoratet sine nettsider om "Beredskap og krisehåndtering". Denne siden finnes under fanen "læringsmiljø" på www.udir.no. Her kan skolene finne mye relevant informasjon om hvordan man kan forholde seg i vanskelige og ekstreme situasjoner.

Med hilsen

Kristin Halvorsen

Kopi:
Nasjonal støttegruppe for 22. juli hendelsen
Utdanningsdirektoratet
Helsedirektoratet
Fylkesmennene